

<http://www.bvoerijssel.nl/kennis.html>

Bonsai Vereniging Overijssel

Door Teun Wuite

MINI CURSUS BONSAI *Uitgave 1.0, 2006*

Inhoud.

1.	Inleiding	3
2.	Wat is bonsai	3
3.	Bonsai stijlen en waarom	4
4.	Aankoop van een bonsai of bonsaimateriaal	5
5.	Gereedschappen	5
6.	Vormen van een `pre-bonsai` of een tuincentrumaankoop	5
7.	Bedraden/ontdraden	6
8.	Snoeien en bladsnoei	6
9.	Jin en shari.....	7
10.	Grondmengsel en bemesten.....	7
11.	Selecteren van een pot.....	8
12.	Oppotten	8
13.	Verpotten, wanneer en hoe.....	8

1. Inleiding

Deze mini cursus is bedoeld als opstap naar meer kennis die nodig is om de verschillende soorten bonsai te verzorgen en te vormen. We proberen antwoorden te geven op vragen die bij beginners vaak leven. Wanneer U besloten hebt om te beginnen met bonsai is het verstandig dat niet in Uw eentje te doen. Het is daarom raadzaam:

- a. Te beginnen met het aanschaffen/lezen van een goed boek * (Ook op Internet is tegenwoordig veel over bonsai te lezen. Kijk maar eens op onze web site, <http://members.home.nl/bonsaivereniging.overijssel>)
- b. Word lid van een bonsaivereniging.

* Het complete handboek BONSAI - van Harry Tomlinson

* Beeldgids voor bonsai bomen - van Colin Lewis

Het maakt niet uit op welke leeftijd men met deze hobby begint. Een bonsai kan 300 jaar worden en dat overleven wij toch niet.

Waarom is de bonsai hobby zo fascinerend:

- De schoonheid van bonsai, soms in al zijn eenvoud, klein of groot;
- Het verzorgen van bonsai.
- De creativiteit bij het vormen;
- En alle verdere plezier die je aan bonsai kunt beleven.

2. Wat is bonsai

Letterlijk betekent bonsai zoets van, "levend in een schaal of pot". Oorsprong China 2000 jaar geleden. Ook in Japan zijn heel oude afbeeldingen van bonsai gevonden. Bonsai wordt vaak als een Japanse aangelegenheid beschouwd, maar ook China en zelfs Korea zijn belangrijk op bonsaigebied (export van bonsai en schalen).

Kenmerk van een goede bonsai is het geven van een illusie van een zeer oude boom. Een bonsai is echter geen kopie van een boom in de natuur! Vooral de Japanners hebben regels opgesteld voor het `maken` (vormen en snoeien) van bonsai. Dat zijn niet zomaar regels, maar zijn gebaseerd op waarnemingen in de natuur. Een boom in een schaal zetten wil dus niet zeggen dat U een bonsai gemaakt hebt. Er zijn dus spelregels. Daar moeten we terdege rekening mee houden.

Een boom in schaal of pot gedraagt zich anders dan een oude boom in de natuur. Daarom doen we bij bonsai dingen die de natuur niet nodig heeft, zoals wortelsnoei, bedraden enz. In principe is iedere boom geschikt voor bonsai, maar sommige zijn wel meer geschikt dan andere.

3. Bonsai stijlen en waarom

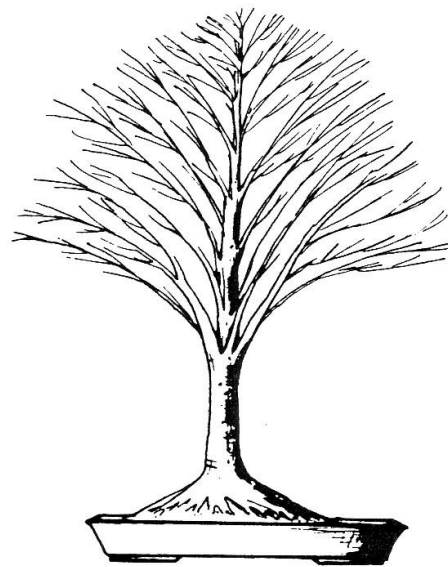
In de natuur kunt U allerlei vormen van oude bomen aantreffen. Bomen die jarenlang stormen, sneeuw en ijs hebben getrotseerd. Bomen die in barre omstandigheden, ingeklemd tussen de rotsen, toch overleven. Kaarsrechte bomen, scheefgewaaide bomen, kromme bomen, alles komt voor in de natuur. Dat heeft geleid tot een aantal z.g. stijlen. De belangrijkste stijlen voor een beginner zijn:

- gebogen opgaand;
- bezem;
- groepsbeplanting (bosje);
- cascade.

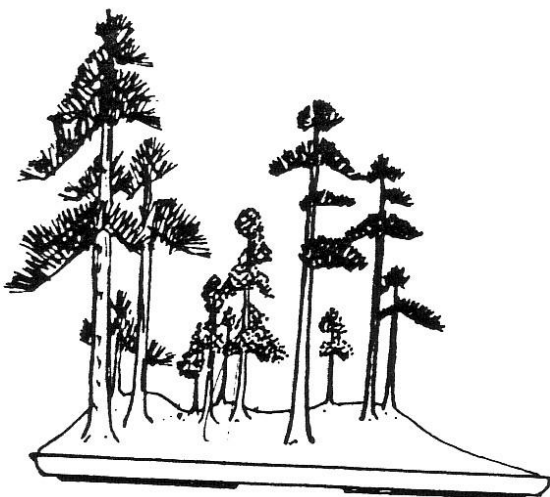
De overige stijlen zult U ongetwijfeld in de toekomst tegenkomen.

Gebogen opgaand

Bezemstijl

Groepsbeplanting

Cascade

4. Aankoop van een bonsai of bonsaimateriaal

Wanneer U een “echte” bonsai gaat kopen let dan op:

- Geen ingegroeide bedrading;
- Liefst een mooie wortelvoet;
- Het wortelgestel. De verkoper moet accepteren dat U de boom even uit de pot haalt. Zwarte wortels duiden vaak op verrotting of een begin daarvan.

Een z.g. pre-bonsai is al enige tijd voorbereid op zijn toekomstige bonsaibestaan. Ze zijn vooral interessant vanwege de lagere prijs.

Ook in een tuincentrum kan U goed beginner materiaal aantreffen. Om te beginnen zijn o.a. De volgende bomen geschikt voor het vormen tot bonsai:

- (Chinese) jeneverbes;
- Beuk;
- Esdoorn;
- Azalea;
- Larix.

Vermijd soorten met heel groot blad en struiken.

5. Gereedschappen

Om te beginnen heeft U nodig;

- Smalle snoeischaar, voor het knippen van dunnen takken;
- Concaaftang voor het knippen van dikkere takken en het verwijderen van stompen aan een tak of stam;
- Jintang, voor het ontschorsen van takken en het buigen van draad;
- kniptang (zijsnijder), voor het knippen van draad;
- Wortelschaar (kan voorlopig ook een gewone schaar zijn), voor het snoeien van de wortels.

6. Vormen van een `pre-bonsai` of een tuincentrumaankoop

Verwijder alle ongeschikte en ongewenste takken, zoals

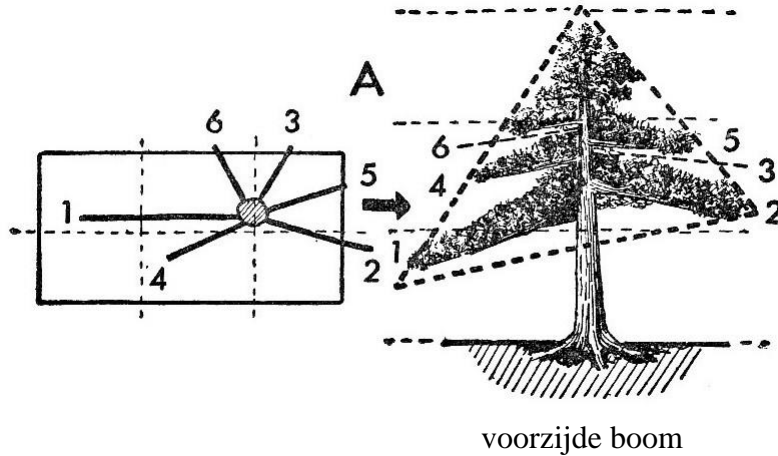
- Een tak die tegen de door de boomvorm bepaalde richting ingaat;
- Een loodrecht omhoog groeiende tak;
- Een “buiktak” die uit de binnenkant van een bocht groeit;
- Duplicerende takken, groeien vlak boven elkaar in de zelfde richting;
- Spaaktakken, als spaken van een wiel, laat er maximaal twee staan;
- Stangtakken, takken in elkaars verlengde.

Pas het bovenstaande met beleid toe, sommige onvolkomenheden kunnen door bedraden verholpen worden.

MINI CURSUS BONSAI Uitgave 1.0, 2006

LET OP: Een bonsai heeft altijd een mooiste zijde (voorzijde)!

Bepaal, door te letten op de wortelvoet en de stand van de beschikbare takken wat de voorzijde van de boom zal worden. Streef naar de ideale situatie van het zich herhalende concept –hoofdtak (1) –balanstak (2) – achtertak (3).(wenteltrap idee).

Bedenk wel dat ideale bomen niet bestaan. Aan de voorzijde moet de boom open zijn, d.w.z. het stamverloop moet duidelijk zichtbaar zijn. Vermijd daarom, met name in het onderste gedeelte, recht naar voren stekende takken (oogstekende takken).

7. Bedraden/ontdraden

Bedraden is nodig omdat een boom in een pot of schaal zich anders gedraagt dan een boom in de natuur. In de vrije natuur gaan takken door hun gewicht naar beneden hangen, in een schaal gebeurt dat niet. Krommingen van takken en stammen die de illusie van ouderdom versterken bereiken we door bedraden. Bedraden is geen pesterij! Ingroeien van bedrading is uit den boze! Koop nooit een bonsai waarvan de bedrading sterk is ingegroeid.

Wanneer bedraden/buigen.

- Naaldbomen, in het algemeen gedurende het groeiseizoen of in het najaar (niet in hoogzomer)
- Coniferen, het gehele jaar
- Loofbomen, vlak voor de winterslaap, vlak voor het uitbotten of nadat de knoppen volledig zijn uitgelopen.

Ontdraden.

Als de draad dreigt in te groeien. Wanneer bij het ontdraden de tak terugspringt, dan:

- Als de draad niet ingegroeid is, in dezelfde richting opnieuw bedraden
- Als de draad wel ingegroeid is, in tegengestelde richting opnieuw bedraden

8. Snoeien en bladsnoei

Loofbomen.

- Vormsnoei, in winter na bladval tot begin voorjaar.
- Onderhoudssnoei, uit laten groeien tot 6-10 bladeren, snoeien op 2 bladeren en deze voor ¾ deel afknippen. Bij sommige soorten de eerste groei in het voorjaar nijpen.

MINI CURSUS BONSAI Uitgave 1.0, 2006

Naaldbomen (eens per jaar)

- - 2/3 van kaars afdraaien tussen vingertoppen als een kaars stekelig wordt. Beslist niet eerder! Dus niet alle kaarsen tegelijk. Geen takken snoeien (alleen bij verwijderen in de winter van ongewenste takken, zie ook 9).

Bladsnoei (Niet voor beginners).

- Bladsnoei heeft tot doel meer en kleinere bladeren te verkrijgen. Steeltjes laten staan, bij twijfel ook een gedeelte van het blad laten staan. Met beleid toepassen. Niet alle bomen zijn hiervan gediend. Bladsnoei alleen toepassen bij zeer vitale bomen, vóór de langste dag.

Hoe beperkt U de hoogte van de boom?

- Zonder tegen maatregels zal Uw boom steeds in hoogte willen toenemen. Dat is natuurlijk niet de bedoeling. De meeste groeikracht van een boom gaat naar de top. Helaas gaat dat ten koste van de lager geplaatste takken. Deze onderste takken groeien slechter of sterven af. De top er zonder meer uitknippen is geen oplossing. De meeste bomen horen een top te hebben. Zoek daarom een geschikte lager geplaatste tak die de functie van top kan overnemen. Verwijder de top en bedraad de tak als de nieuwe top. Het snijvlak bij voorkeur aan de achterzijde van de boom.

9. Jin en shari

Dit zijn doodhouttechnieken die verwijzen naar bomen in de natuur waar soms ook dode delen in bomen voorkomen. De ontschorste delen worden geconserveerd en gebleekt met een bepaalde vloeistof. Deze technieken worden overigens alleen toegepast bij dennen en coniferen.

Jin

Ongewenste takken kunnen zo gebruikt worden door de takstompen te laten staan en de schors te verwijderen.

Shari

Shari is het resultaat van verwijderen van de schors in de lengterichting van stam of tak.

10. Grondmengsel en bemesten

Belangrijk in elk grondmengsel is een goede drainage. De samenstelling moet grof zijn om te voorkomen dat de grond na verloop van tijd gaat verdichten. Geef water tot het door de afvoergaten weer wegloopt. De samenstelling van het grondmengsel wordt hier niet behandeld. Iedereen heeft zo zijn eigen voorkeuren. Gebruikt worden o.a. akadama (Japanse klei), fijn grind, brekerzand, Japans split, lava en seramis, dat in opkomst is als vervanger voor akadama.

Bemest gedurende het groeiseizoen eens per week met vloeibare, biologische mest.

11. Selecteren van een pot

Coniferen/dennen.

Ongeglazuurde potten, bruin, grijs of terracotta. Deze nemen meer zonnewarmte op, dennen/coniferen houden van warmte.

Bladverliezende bomen.

Potten in contrasterende kleuren.

- * Basis kleur geel, neem paarse pot
- * Basis kleur oranje, neem blauwe pot
- * Basis kleur rood, neem groene pot
- * Basis kleur roze, neem groene pot

Crème past bij alle bladverliezende bomen. Mooie combinaties is een crème pot met rode esdoorn.

Forse bomen in forse potten.

Lage potten of schalen geven drainage problemen. Daarom voor training wat hogere potten toepassen.

12. Oppotten

Dek de drainagegaten af met roostertjes en zet ze met draad vast. Breng draden aan om de boom vast te zetten in de pot. Bedek de gaten met een laagje fijn grind om verzekerd te zijn van een goede afwatering. Bedek de bodem met het grondmengsel. Plaats de boom op een `bergje` van het mengsel en zet de boom vast in de gewenste positie. Voeg het grondmengsel toe en zorg dat het goed tussen de wortels komt. Gebruik hiervoor b.v. een eetstokje. Gebruik bij voorkeur een vrij droog grondmengsel.

Plaats na het afwerken de schaal in een bak met lauw water en laat het mengsel volzuigen.

In een ronde of vierkante pot plaatst U de boom in het midden, bij ovale of rechthoekige rechts of links van het midden en iets naar achteren.

13. Verpotten, wanneer en hoe

Verpot in het voorjaar op het moment dat de groei zichtbaar wordt. Bij dennen is dat heel laat, rond mei. Haal de boom voorzichtig uit de pot om te bepalen of verpotten nodig is. Als de wortels langs de potrand een dichte `mat` hebben gevormd is verpotten nodig. Bij jonge bomen zal dat vrijwel elk jaar zijn. De wortelkluit moet nu worden uitgekamd en het meeste van de grond verwijderd. Knip de wortels met circa 1/3 terug en plaats de boom terug als beschreven in 12.